

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Andrzej Ryński

Protokolant Anna Kuras

przy udziale Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Naczelnej Rady Adwokackiej
Diany Walczanow

w sprawie adwokata A. W.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 13 stycznia 2017 r.,

wniosku o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu
Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2008 r., w sprawie SDI 11/08

1. wznawia postępowanie zakończone postanowieniem Sądu
Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2008 r., w sprawie sygn. akt SDI
11/08,

2. uchyla zaskarżone postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29
kwietnia 2008 r., sygn. akt SDI 11/08 oraz utrzymane nim w mocy
zarządzenie Prezesa Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury w
[...] z dnia 29 lutego 2008 r., WSD .../07 i sprawę w przedmiocie
wniesionej kasacji przekazuje do ponownego rozpoznania Prezesowi
Wyższego Sądu Dyscyplinarnego w [...],

3. wydatkami postępowania wznowieniowego obciąża Skarb
Państwa.

UZASADNIENIE

Wnioskiem datowanym na dzień 18 sierpnia 2016 r. obwiniony zwrócił się do Sądu Najwyższego o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2008 r. w sprawie sygn. akt SDI 11/08 oraz o rozpoznanie kasacji, która została sporządzona przez niego oraz jego obrońcę. W uzasadnieniu swojego pisma skarżący wskazał, że podstawą dla tego wniosku jest przepis art. 540 § 2 k.p.k. i treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 czerwca 2016 r., sygn. akt SK 2/15, który umożliwia rozpoznanie kasacji sporządzonej we własnej sprawie przez obwinionego adwokata. W dalszej części uzasadnienia skarżący przywołał już li tylko argumenty dowodzące oczywiście niesłusznego skazania w sprawie dyscyplinarnej, a w końcowej części postulował *„wznowienie postępowania, rozpoznanie mojej kasacji – na zasadzie art. 547 kpk uniewinnienie mnie, względnie uchylenie zaskarżonych orzeczeń (art. 547 § 2 kpk)”*.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

1. Wobec przywołania w treści pisma procesowego okoliczności dotyczących zarówno wznowienia postępowania, jak i tych odnoszących się do rozpoznania kasacji, oraz sformułowanych wniosków, które mają ścisły związek z postępowaniem kasacyjnym (art. 547 § 2 k.p.k.), w pierwszej kolejności należy ustalić dopuszczalność procedowania co do tego wniosku, a w dalszej kolejności, przy niestwierdzeniu przeszkód formalnych, określić zakres przedmiotowy złożonego wniosku. Rozpocząć należy zatem, od przywołania treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego, albowiem to orzeczenie zostało przez Autora wniosku wskazane jako prawna podstawa do złożenia wniosku o wznowienie postępowania na podstawie art. 540 § 2 k.p.k. Co więcej, orzeczenie to musi stanowić także bazę do rozważań w zakresie możliwości procedowania co do wniosku o wznowienie postępowania, który to wniosek został złożony samodzielnie (sporządzony i podpisany) przez obwinionego adwokata. Fakt nieuruchomienia przez przewodniczącego wydziału trybu z art. 120 § 1 k.p.k. w zw. z art. 545 § 2 k.p.k. w zw. z art. 95n ustawy – Prawo o adwokaturze (dalej jako pr. adw.) pozwala na uznanie, że w związku z treścią przywołanego przez skarżącego wyroku Trybunału Konstytucyjnego także wniosek o wznowienie postępowania został uznany za skutecznie złożony (nieobarczony brakiem formalnym). Dopuszczenie wniosku do dalszego postępowania musi być jednak przedmiotem kontroli procedującego sądu (art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 k.p.k.). W związku z tą konstatacją należy przywołać to orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego. Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2016 r., w sprawie sygn. SK 2/15 (Dz.U. 2016 r., poz. 1243), Trybunał Konstytucyjny orzekł, że przepis art. 526 § 2 k.p.k. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim wyłącza możliwość sporządzenia i podpisania kasacji we własnej sprawie przez adwokata bądź radcę prawnego, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu tego wyroku (pkt 6.5.) Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że: *„Dokonana przez Trybunał ocena prawna wymagania formułowanego na podstawie [art. 526 § 2 k.p.k.](#) prowadzi do wniosku, że formalne ograniczenie praw adwokatów*

bądź radców prawnych w zakresie wnoszenia kasacji we własnej sprawie jest przejawem nadmiernego formalizmu proceduralnego. Stanowi przez to nieproporcjonalne ograniczenie prawa do sprawiedliwej procedury sądowej (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Trybunał stwierdził, że obowiązek ustanowienia innego profesjonalnego pełnomocnika do sporządzenia i podpisania kasacji wnoszonej we własnej sprawie przez adwokata bądź radcę prawnego można uznać za przydatny z punktu widzenia celu przymusu adwokackiego, jakim jest zapewnienie formalnej i merytorycznej poprawności kasacji. Nie jest jednak niezbędny dla realizacji tego celu. Oprócz tego w nadmierny sposób ogranicza prawo do wystąpienia z kasacją w imieniu adwokata bądź radcy prawnego.” Z treści wyroku wynika, że przedmiotem kontroli konstytucyjnej w sprawie SK 2/15 nie był przepis art. 545 § 2 k.p.k., który ma – co do zasady – tożsamą treść w zakresie wymogu sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania, co zakwestionowany w skardze konstytucyjnej przepis art. 526 § 2 k.p.k. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że do zakresu zastosowania art. 540 § 2 k.p.k. nie można podchodzić nazbyt formalnie i zawężyć go jedynie do przypadków uznania za niekonstytucyjne przepisów *expressis verbis* wskazanych w sentencji orzeczenia. Podkreśla się bowiem, że do tej grupy zaliczyć trzeba także przepisy procedury karnej regulujące niektóre tzw. negatywne przesłanki odpowiedzialności, które niezależnie od jej materialnoprawnej podstawy przesądzają w ogóle o możliwości procedowania w danej sprawie (por. wyrok SN z dnia 26 kwietnia 2016 r., IV KO 98/15, LEX nr 2023794). Bezsporne jest, że ograniczenia co do możliwości procedowania określają przepisy art. 55 § 2 k.p.k., art. 446 § 1 k.p.k., art. 526 § 2 k.p.k., art. 539f k.p.k., oraz art. 545 § 2 k.p.k. Wszystkie one oparte są na tej samej regule, określanej jako tzw. przymus adwokacko-radcowski w przypadku sporządzenia i wnoszenia takich pism procesowych jak: subsydiarny akt oskarżenia, apelacja od wyroku sądu okręgowego, kasacja, skarga od wyroku sądu odwoławczego oraz wnioski o wznowienie postępowania. Skoro zatem, za niekonstytucyjny został uznany przepis art. 526 § 2 k.p.k. w zakresie w jakim wyłącza możliwość sporządzenia i podpisania kasacji we własnej sprawie przez adwokata bądź radcę prawnego, to jest oczywiste, że także ujęte w przepisach art. 55 § 2 k.p.k., art. 446 § 1 k.p.k., art. 539f k.p.k., oraz art. 545 § 2 k.p.k. ograniczenia oparte na tej samej zasadzie co w art. 526 § 2 k.p.k. nie mogą być uznane za zgodne z Konstytucją RP. Tym samym wniosek o wznowienie postępowania sporządzony i podpisany przez obwinionego adwokata może być merytorycznie procedowany. Określić trzeba obecnie przedmiot złożonego wniosku i jego zakres.

W przywołanym przez Autora wniosku postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2008 r., w sprawie sygn. akt SDI 11/08, sąd ten utrzymał w mocy zarządzenie Prezesa Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury z dnia 29 lutego 2008 r., o odmowie przyjęcia kasacji. Z treści tego postanowienia wynika, że Sąd Najwyższy podzielił zapatrywanie prawne wyrażone w zaskarżonym zarządzeniu, w którym odmówiono przyjęcia kasacji. W uzasadnieniu zarządzenia

wskazano, że zgodnie z art. 526 § 2 k.p.k., stosowanym odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym na podstawie przepisów ustawy - Prawo o adwokaturze (art. 95n), jeżeli kasacja nie pochodzi od prokuratora (tu: Rzecznika Dyscyplinarnego Naczelnej Rady Adwokackiej), Prokuratora Generalnego albo Rzecznika Praw Obywatelskich, powinna być sporządzona i podpisana przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. Tymczasem – jak wskazano w zarządzeniu – kasację wprowadzić podpisał obrońca będący adwokatem, ale jej nie sporządził, co wynikało z porównania treści kasacji własnoręcznej sporządzonej przez obwinionego oraz tej, którą podpisał jego obrońca. Zatem, utrzymując w mocy zaskarżone zarządzenie, Sąd Najwyższy w sposób prawomocny (od orzeczenia Sądu Najwyższego – działającego jako sąd odwoławczy w trybie art. 530 § 2 k.p.k. – nie przysługuje środek odwoławczy) orzekł o zakończeniu postępowania kasacyjnego, odmawiając przyjęcia wniesionej kasacji. Skutkiem tego orzeczenia było zamknięcie dla obwinionego adwokata drogi do merytorycznego rozpoznania wniesionej kasacji z uwagi na treść art. 526 § 2 k.p.k., który to przepis wymagał dla formalnoprawnej skuteczności pisma procesowego, jakim jest kasacja, aby sporządził go i podpisał obrońca obwinionego będący adwokatem, niezależnie od tego, że adwokatem był obwiniony. Na tle tych wskazanych okoliczności jasne jest, że przywołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 2/15 ma znaczenie li tylko w kontekście orzeczenia, które „zablokowało” możliwość przyjęcia osobistej kasacji obwinionego adwokata i jej rozpoznania. Nie ma on więc żadnego znaczenia co do prawomocnie zakończonego postępowania dyscyplinarnego (art. 91a ustawy – Prawo o adwokaturze). W swoim wniosku o wznowienie postępowania jego Autor nie wskazuje żadnych innych okoliczności, które dotyczyły by samego postępowania dyscyplinarnego, choć przywołuje również przepisy art. 540 § 1 pkt 2 a, b k.p.k. Mając na uwadze te okoliczności wniosek o wznowienie postępowania objąć swoim zakresem może – od strony formalnej – tylko tę część postępowania, które toczyło się już po wydaniu orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 13 października 2007 r. a zakończyło postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2008 r., w sprawie sygn. SDI 11/08. W związku z tak określonymi ramami przedmiotowymi wniosku rozważyć i rozstrzygnąć należy, czy takie postępowanie może być przedmiotem postępowania o wznowienie postępowania.

2. Na wstępie podnieść trzeba, że pr. adw. nie zawiera żadnych unormowań szczególnych co do wznowienia postępowania dyscyplinarnego, co oznacza, zgodnie z treścią art. 95n pr. adw., iż postępowanie o wznowienie znajduje oparcie w przepisach rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego. Konsekwencją powyższego jest to, że taką podstawę stanowi przepis art. 540 § 2 k.p.k. (w zw. z art. 95n pr. adw.). Zgodnie z treścią art. 540 § 2 k.p.k. postępowanie wznowia się na korzyść strony, jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu

prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie; wznowienie nie może nastąpić na niekorzyść oskarżonego. Przywołany przepis art. 540 § 2 k.p.k. jest wypełnieniem ujętej w [art. 190 ust. 4](#) Konstytucji z 1997 r. regulacji, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. W treści przepisu art. 540 § 2 k.p.k. nie wprowadzono ograniczenia co do rodzaju prawomocnego postępowania sądowego, które może być przedmiotem wznowienia. Taka redakcja tego przepisu wynika z uwzględnienia wskazówek Trybunału Konstytucyjnego zawartych w uzasadnieniu wyroku wydanego dnia 7 września 2006 r. w sprawie SK 60/05 (OTK-A 2006/8/101; Dz.U. z 2006 r., Nr 167, poz. 1192). W tym wyroku stwierdzono zakresową niekonstytucyjność przepisu art. 540 § 2 k.p.k. w poprzednim brzmieniu (do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 lipca 2009 r. – Dz.U. Nr 144, poz. 1178) i wskazano, że: *„Niniejszy wyrok usuwa przeszkodę formalną do wznowienia postępowania karnego, jaką było zawarte w [art. 540 § 2 k.p.k.](#) wyliczenie rozstrzygnięć mogących podlegać ewentualnej sanacji. Obecnie, na wypadek orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niekonstytucyjności prawnej podstawy rozstrzygnięcia w sprawie karnej, wznowienie postępowania jest dopuszczalne bez żadnych wstępnych warunków.”* (pkt 7 uzasadnienia wyroku). Zatem, przedmiotem wznowienia postępowania na tej podstawie prawnej jest takie postępowanie sądowe, które jest zakończone prawomocnym orzeczeniem, przy czym dopuszczalność skorzystania z tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia nie zależy już od formy tego orzeczenia (dotyczy zarówno wyroku, jak i postanowienia) ani treści (odnosi się do rozstrzygnięć skazujących, uniewinniających, umarzających lub warunkowo umarzających postępowanie). Trafnie wskazuje się, że możliwość zastosowania tej instytucji nie jest też ograniczona wyłącznie do głównego przedmiotu procesu (zob. P. Kalinowski, Derogacja przez Trybunał Konstytucyjny podstawy normatywnej orzeczenia sądu karnego jako przesłanka wznowienia postępowania - uwagi na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego, Hofmański Piotr (red.), *Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, Warszawa 2014, s. 245). Takie ograniczenie nie wynika z treści przepisu, a skoro regulacja określająca podstawy do wznowienia postępowania – jak i podstawy kasacji – stanowi ograniczenie w dostępie do tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia dla stron, to w drodze wykładni nie jest uprawnione dalsze zawężanie zakresu w jakim wznowienie postępowania może nastąpić (*exceptiones non sunt extendendae*). Natomiast wymagane jest do wznowienia postępowania aby przepis uznany za niekonstytucyjny był podstawą wydanego orzeczenia. W tym ujęciu jest więc bezsporne, że także przepisy prawa

procesowego mogą stanowić podstawę wydania orzeczenia. Chodzi jednak o takie przepisy, które niejako *ex definitione* miały wpływ na treść orzeczenia i w związku z tym ich zakwestionowanie i eliminacja z porządku prawnego przez sąd konstytucyjny będzie we wszystkich wypadkach automatycznie stwarzało podstawę do wznowienia postępowania (A. Bojańczyk, Wznowienie postępowania karnego na podstawie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego eliminującego przepis prawa procesowego z porządku prawnego, CzPK i NP 2010, nr 1, s. 214). Na tle tychże uwag trzeba zwrócić uwagę na treść art. 91d ust. 2 pr. adw. Z przepisu tego wynika, że prawomocne orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego nie podlega wykonaniu do czasu rozpoznania kasacji. Oznacza to, iż wniesienie formalnie skutecznej kasacji (co do której wydano zarządzenie o jej przyjęciu) *ex lege* wstrzymuje wykonanie wszystkich konsekwencji nałożonych na adwokata uznanego za winnego przewinienia dyscyplinarnego. Nie sposób nie dostrzec, że na gruncie postępowania dyscyplinarnego w ustawie pr. adw. już samo przyjęcie kasacji lub odmowa jej przyjęcia ma określone skutki w zakresie zakończenia głównego postępowania, tj. postępowania dyscyplinarnego; decyduje bowiem o kwestii wykonania kary. W przypadku prawomocnego rozstrzygnięcia o odmowie przyjęcia kasacji orzeczona kara podlega bowiem wykonaniu. Ten etap postępowania (postępowanie toczące się po uprawomocnieniu orzeczenia - tzw. postępowanie okołokasacyjne) jest więc immanentnie związany z samym postępowaniem, w którym doszło do wymierzenia kary obwinionemu adwokatowi za przewinienie dyscyplinarne. Jednocześnie postępowanie to, zakończone wydaniem przez Sąd Najwyższy postanowienia w dniu 29 kwietnia 2008 r., sygn. akt SDI 11/08, było postępowaniem sądowym, które zakończyło się w sposób prawomocny, a podstawą rozstrzygnięcia w tej sprawie (dopuszczalność kasacji) był przepis art. 526 § 2 k.p.k. Spełnione zostały zatem warunki określone w art. 540 § 2 k.p.k. w zw. z art. 95n pr. adw. Przeszkodą do wznowienia nie jest to, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego jest już utrwalony pogląd, iż wydanie przez Sąd Najwyższy postanowienie, którym oddalono kasację nie ma znaczenia w kontekście właściwości sądu w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania (por. np. postanowienia SN z dni: 12 kwietnia 2001 r., III KO 53/99, OSNKW 2001, z. 7-8, poz. 67; 27 czerwca 2001 r., III KO 115/00, OSNKW 2001, z. 9-10, poz. 104; 19 sierpnia 2015 r., IV KO 46/15, OSNKW 2015, z. 12, poz. 104). W stanowisku tym chodzi bowiem o to, że sam fakt rozstrzygnięcia o bezzasadności skargi kasacyjnej decyduje tylko o niesłuszności tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia i nie zmienia tego, iż postępowanie sądowe zakończyło się prawomocnym orzeczeniem sądu okręgowego lub apelacyjnego. Pomijając już to, że w niniejszej sprawie nie doszło do merytorycznego rozstrzygnięcia o zasadności kasacji, to przecież **wniosek o wznowienie nie dotyczy postępowania dyscyplinarnego, ale tego postępowania sądowego, które zakończyło się odmową przyjęcia kasacji.** Na zakończenie wypada wskazać, że Sąd Najwyższy na gruncie spraw karnych dopuszcza możliwość procedowania w przedmiocie wznowienia, takiego

postępowania, które toczy się już po uprawomocnieniu się orzeczenia w jego głównym nurcie i zmierza do ustalenia dopuszczalności przyjęcia środka zaskarżenia. W postanowieniu z dnia 9 sierpnia 2007 r. sygn. akt V KO 35/07 Sąd Najwyższy przyjął możliwość procedowania w przedmiocie wznowienia postępowania zażaleniowego, w którym to Sąd Najwyższy nie uwzględnił zażalenia na zarządzenie przewodniczącego o odmowie przyjęcia zażalenia na postanowienie oddalające wniosek o wznowienie postępowania (LEX nr 475422). Stanowisko co do dopuszczalności procedowania w kwestii wznowienia postępowania w zakresie, w którym Sąd Najwyższy postanowieniem orzekł o utrzymaniu w mocy zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji, jest prezentowane również w doktrynie (por. T. Grzegorzczak: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Zakamycze 2003, s. 1284). Skoro zatem wniosek o wznowienie postępowania może być merytorycznie rozpoznany w zakresie, w jakim prawomocnie orzeczono o odmowie przyjęcia kasacji obwinionego, to zważywszy na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 2/15 oraz to, że przepis art. 526 § 2 k.p.k. stanowił podstawę do odmowy przyjęcia kasacji, konieczne stało się wznowienie postępowania sądowego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2010 r. w sprawie sygn. akt SDI 11/08, uchylenie tego postanowienia oraz poprzedzającego go zarządzenia o odmowie przyjęcia kasacji, albowiem zarówno postanowienie, jak i zarządzenie wydane zostały w oparciu o przepis art. 526 § 2 k.p.k. w zakresie w jakim okazał się on sprzeczny z Konstytucją RP.

Skutkiem takiego orzeczenia musi być, z kolei, przekazanie sprawy – w zakresie kasacji sporządzonej i wniesionej osobiście przez obwinionego adwokata – do ponownego rozpoznania Przewodniczego Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury. Winien on podjąć decyzję o przyjęciu kasacji, skoro pierwotnie nie spełniała ona jedynie wymogu wskazanego w art. 526 § 2 k.p.k., a fakt wykonania orzeczonej kary nie stoi na przeszkodzie wniesieniu i rozpoznaniu kasacji (art. 529 k.p.k. w zw. z art. 95n pr. adw.). Po przyjęciu kasacji winna ona być – w odpisach – doręczona stronom, zaś po złożeniu przez Rzecznika Dyscyplinarnego Adwokatury odpowiedzi na kasację (art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 95n pr. adw. w zw. z art. 93 ust. 1 i 2 pr. adw.) przesłana do Sądu Najwyższego. Te konieczne czynności uniemożliwiają uwzględnienie wniosku skarżącego co do rozpoznania jego kasacji. Ponadto, nie jest możliwe jednoczesne procedowanie co do obu nadzwyczajnych środków zaskarżenia i nie ma znaczenia, że w tej sprawie przedmiotem obu skarg są różne postępowania sądowe.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji postanowienia.